

Hänvisning

Begäran om utlåtande om regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av alkohollagen, VN/1531/2024

Social- och hälsovårdsministeriet

PB 33

FI-00023 STATSRÅDET

Kontaktperson

Fredrik Rönnlund, telefon +358 (0)18 25000 (växeln)
fredrik.ronnlund@regeringen.ax

registratorskontoret.shm@gov.fi

Ärende

Utlåtande om utkast till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av alkohollagen

Landskapsregeringen beslöt att lämna följande utlåtande till social- och hälsovårdsministeriet om regeringens utkast på proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av alkohollagen.

Landskapsregeringen konstaterar att det i det svenska sammandraget av utkastet ingår förslag på lagtexter och en sammanfattning av de huvudsakliga förslagen och de huvudsakliga konsekvenserna. Detaljmotiveringarna fattas i sin helhet. Ämbetsspråket vid landskapsregeringen är svenska enligt 36 § självstyrelselagen (ÅFS 1991:71) för Åland. Avsaknaden av propositionen i sin helhet på svenska medför att landskapsregeringen inte kan bilda sig en heltäckande uppfattning om grunderna för förslaget och lämna alla för Åland eventuella relevanta synpunkter. Landskapsregeringen anser följaktligen att de skyldigheter som följer av 38 § i självstyrelselagen om skriftväxlingsspråk inte uppfylls.

Enligt 18 § 13. punkten i självstyrelselagen är tillstånd till utskänkning av alkoholdrycker (servering av alkoholdrycker) landskapets lagstiftningsbehörighet. Enligt 29 § 4. punkten i självstyrelselagen utgör annan än i 18 § 13 punkten nämnd alkohollagstiftning, rikets lagstiftningsbehörighet. Enligt 27 § 36. punkten är skatter och avgifter, med de undantag som nämns i 18 § 5 punkten, rikets behörighet. På Åland tillämpas således rikets lagstiftning vad gäller exempelvis detaljhandel och punktskatt på alkoholdrycker. Undervisning utgör landskapets behörighet enligt 18 § 14 punkten i självstyrelselagen.

Emedan landskapets alkoholpolitiska lagstiftningsbehörighet är begränsad och behörighetsfördelningen mellan Åland och riket är svår att fastställa i detalj, har så kallad

blankettlagstiftning bedömts som det mest rättssäkra och sammanhängande sättet att lagstifta om servering av alkoholdrycker. Följaktligen har alkohollagen (FFS 1102/2017) antagits på Åland genom landskapslagen (2021:140) om tillämpning på Åland av alkohollagen (nedan benämnd *landskapslagen*). Enligt landskapslagens 1 § 2 mom. ska ändringar i alkohollagen tillämpas från tidpunkten för deras ikraftträdande i riket.

De ändringar som föreslås i det aktuella utkastet på proposition innebär, enligt en preliminär bedömning, att flera hänvisningar i landskapslagen blir felriktade och således blir rättsläget på Åland till dessa delar bristfälligt. Landskapsregeringen kan initiera en revidering av landskapslagen för att anpassa den till ändringarna, efter det att riksdagen fattat beslut om ärendet. Ett sådant lagförslag kräver icke desto mindre tid för beredning, för behandling i Ålands lagting och för att genomgå lagstiftningskontrollen (självstyrelselagens 19 §), innan publicering i Ålands författningssamling (självstyrelselagens 20 §). Den åländska lagstiftningsprocessens tidsåtgång behöver respekteras vid beslut om ikraftträdandedatum för lagändringar. Den aviserade avsikten att den nya lagstiftningen ska träda i kraft 1.1.2026 omöjliggör att nämnda lagstiftningsprocess kan ske i tid.

I alkohollagens 17a §, 38 §, 57 §, 58 § och 60 § föreslås regleringar som rör så kallade leveranspass. Enligt landskapsregeringens bedömning utgör föreslagna regleringar av leveranspass, liksom leverans av alkoholdrycker i sin helhet, rikets lagstiftningsbehörighet, eftersom verksamheten grundar sig på *detaljhandelstillstånd* och det saknas direkt koppling till serveringstillstånd. I det föreslagna 58 § 2 mom. stadgas att:

”Behörigheten hos en leverantör av alkoholdrycker kan styrkas med ett leveranspass. Leveranspass beviljas av en läroanstalt som ger utbildning med tillstånd av statsrådet eller undervisnings- och kulturministeriet. Läroanstalten ska anordna prov för leveranspass på finska, svenska och engelska. Leveranspass beviljas den som med godkänt resultat har avlagt provet för leveranspass.”.

Emedan undervisning utgör landskapets behörighet enligt 18 § 14 punkten i självstyrelselagen, verkar läroanstalter på Åland på basen av landskapslagstiftning och saknar således tillstånd för utbildning enligt ovan. Juridisk grund för läroanstalter på Åland att ordna och bevilja föreslagna leveranspass saknas därför. Emedan leveranspass även ska kunna beviljas näringsidkare (leverantörer) på Åland, behöver det säkerställas att prov och intyg ordnas på svenska, även för personer bosatta på Åland, inklusive att det formulär som avses i 57 § 2 mom. finns tillgängligt på svenska.

Vad gäller konsekvenserna av förslagen om näthandel och leveranser av alkoholdrycker som helhet har landskapsregeringen, beaktat att remisstiden varit kort och dessutom sammanfallit med semestertider, inte getts möjlighet att inhämta berördas synpunkter eller utföra en närmare bedömning. Förslagen förefaller icke desto mindre stå i

motsatsförhållande till det övergripande syftet med alkohollagen (FFS 1102/2017), om vilket stadgats i 1 §, det vill säga att minska konsumtionen av alkoholhaltiga ämnen och förebygga negativa effekter för brukare, övriga personer samt för samhället i stort. Landskapsregeringen önskar lyfta att ju större tillgängligheten till alkoholdrycker är desto större tenderar även alkoholrelaterade skadeverkningar vara, allt annat oförändrat. Effekterna av tillgänglighetsökande lagändringar bedöms realiseras i synnerhet vid framtida sänkningar av alkoholskatten eller vid övriga skeenden som minskar priserna på alkohol i förhållande till konsumenternas köpkraft. Ställande av dylika förslag på lagändringar kräver således att tillräckliga utredningar utförts på vilka grundliga avvägningar gjorts. Landskapsregeringen saknar en samlad bedömning av de långsiktiga samhällsekonomiska och folkhälsomässiga konsekvenserna av *alla* de alkoholpolitiska reformer som Finlands regering utfört eller aviserats att ska utföras under denna regeringsperiod. Förslagen om leverans av alkohol (inom landet och över landsgränsen) bedöms främja tillgängligheten till alkoholdrycker och öka antalet konsumtionskanaler jämfört med idag. Landskapsregeringen ställer sig frågande till nödvändigheten av att tillåta hemleverans och leverans till offentliga platser av alkoholdrycker. Förslaget bedöms kunna främja vissa näringsformer men bedöms samtidigt kunna få negativa konsekvenser för ordning och säkerhet i samhället och för personer som har ett riskabelt bruk/beroende av alkohol och deras familjer/anhöriga. För leverantörer, i praktiken enskilda personer, som levererar alkoholdrycker kan svårbedömda och svårhanterliga situationer uppstå vid kontroll om hinder för leverans föreligger enligt alkohollagens 37 §. Avsikten i det förslagna 35 a § 5 mom. bedöms i sammanhanget som positiv. Landskapsregeringen konstaterar att Ålands särställning inte nämns i det svenska sammandraget. Vad gäller förslagen om leveranstillstånd och gränsöverskridande distansförsäljning och -köp av alkoholdrycker, bedöms det som angeläget att i den fortsatta beredningen utreda och vid behov formulera förtydliganden om tillämpningen på Åland, med beaktande av Ålands särställning i mervärdes- och punktbeskattningen inom EU:s momsområde.

Beaktat den föreslagna särbehandlingen av inhemska och gränsöverskridande försäljare av alkoholdrycker (näringsidkare), förefaller det som förslaget kan undergräva alkoholmonopolets rättsliga ställning, vilket vore en mycket allvarlig konsekvens. Förslaget förefaller även till denna del något motsägelsefullt utifrån propositionens aviserade övergripande syfte att främja aktörer på den *inhemska* alkoholmarknaden. Det redogörs inte i det svenska sammandraget om/hur man bedömt andra vägval för regleringen av gränsöverskridande leveranser, exempelvis att tillåta gränsöverskridande försäljning men endast för de drycker som tillåts i detaljhandeln (17 § alkohollagen) i Finland.

Landskapsregeringen ställer sig positivt till avsikten att förbjuda influerarmarknadsföring av alkoholdrycker och marknadsföring i streamingtjänster, utifrån de begränsade motiveringar som ingått i sammandraget, men noterar att förslaget om att avreglera marknadsföringen av starka alkoholdrycker på nätet, påverkar i motsatt riktning, det vill säga ökar mängden alkoholreklam i digitala media.

Minister

Arsim Zekaj

Specialsakkunnig

Fredrik Rönnlund